

Motion

1981/82:1442

Marianne Karlsson

Ökad forskning om dricksvatten

Den ökande föroreningen utlöser tungmetaller från marken. Kommunala och industriella avlopp medverkar till infiltration och utsläpp av t. ex. organiska klorföreningar och andra gifter som inte kan kontrolleras. Från jordbruket kommer nitrat och en mängd andra kemikalier.

Den stora mängd kemiska ämnen som tillförs marken har under 1900-talet snabbt börja ändra karaktären på vår omgivning. Fornfynd som i generationer konserverats i marken har på några få decennier börjat förintas. Galvaniska processer förintar exempelvis metallföremål, och allt fler som forskar i vår historia börjar överväga om det nu inte är tid att gräva upp alla fornfynd innan stora delar av materialet förintats.

Det är i denna miljö som vi hämtar dricksvatten och stora delar av de mineralämnena och mineralsalter vi behöver för att kroppen skall få rätt näring och skyddas från skadlig påverkan. En av samhällets främsta uppgifter är att söka förebygga att negativa effekter uppstår som skadar människors hälsa, men dagens sjukvård är uppbyggd att lindra och bota dem som blivit sjuka under det att förebyggande åtgärder, hälsoskyddet, på grund av bristande kunskap och forskning kommit efter i utvecklingen, vilket medför stora kostnader.

För dricksvattnet, som är en central del av vårt näringsintag, har samhället endast anslagit ca 0,01 % av vad vi betalar i vattenavgifter till forskning för att alla invånare skall erhålla ändamålsenligt dricksvatten. Forskning kring vårt dricksvatten har under många år haft mycket låg prioritet under det att vatten vården i stort ensidigt inriktats på lätt iakttagbara miljöeffekter.

Det faktum att de kommunala vattenverken i stor utsträckning svarar för produktion och distribution av dricksvatten har medfört att samhällets benägenhet att granska den egna verksamheten vid vattenförsörjningen underordnas kraven på att verksamheten bedrivs ekonomiskt effektivt framför krav på att kommunerna tillhandahåller invånarna hälsosamt dricksvatten.

Det dricksvatten som tillhandahålls innehåller ofta höga halter av järn, mangan och humus som kan ge färg, smak och grumlighet. I vissa områden innehåller grundvattnet höga halter av fluorid eller radon. Ökad förorening tillför vatten tungmetaller från marken. Från befintliga avlopp tillförs ytterligare kvalitetsförsämrande tillsatser till vattentäkterna.

För att vattenverken skall vara effektiva tillsätts vattnet vid rening eller desinfektion ett tjugotal olika kemikalier. Vanligen kontrolleras eller registreras inte dessa ämnen med hänsyn till eventuella hälsorisker. Samma

brist på kontroll gäller rörmaterial i ledningsnätet, pumpar och bassänger. Känt är att dessa kan avge asbestfibrer, aromatiska kolväten eller koppar vilka har negativa hälsoeffekter.

I områden med förorenad mark (soptippar, kemiska anläggningar etc.) uppträder okontrollerbar infiltration av "lakvatten" vari skadliga ämnen utfälls och tillförs dricksvatten. Särskilt utsatta riskområden utgör Falbygden, övriga västgöteborg och Skåne med sina uranfyndigheter. I de flesta kommuner söker man uppfylla naturvårdsverkets normer för utsläpp av vattenföroreningar och lakvatten genom att detta på sin väg till recipient utspäds med rent eller mindre förorenat vatten till dess föroreningsgraden procentuellt blivit så låg att den kan godkännas. Detta ökar risken för försämring av dricksvatten och miljö med skadlig verkan på människors hälsa.

Det brukar sägas att "människan är unik på många sätt – bl. a. är hon den enda levande varelse på vår jord som fördärvar sin föda innan hon äter den". Varje år kan vi i pressen läsa om att hundratals, ja t. o. m. tusentals människor insjuknar på grund av mikrobiologiska föroreningar. Vattenverk tillsätter och feldoserar klor, lut och andra tillsatser. Ibland tillsätts okända ämnen på grund av tekniska missöden osv.

Man kan fråga sig hur konsumenterna skall kunna skydda sig mot att förtära undermåligt dricksvatten. Ingen vill väl med vett och vilja dricka vatten förorenat av fluorid, nitrat, tungmetaller och andra hälsovådliga produkter som kan medföra försämrade hälsa. Konsumenterna är helt enkelt utlämnade åt samhällets omsorg, men lagstiftning som ställer krav på hur kommunerna sörjer för att tjänligt vatten når invånarna saknas. Över huvud taget tar man inte några prov ute hos konsumenterna när vattnet passerat genom vattenledningssystemen till vattenkranen med de negativa konsekvenser det innebär att låta vattnet passera av korrosion utsatta vattenledningssystem.

Ansvarsfrågorna är uppdelade på flera departement och centrala verk. Vad gäller kommunernas vattenverk har ett samlat grepp på hela vattenförsörjningsfrågan inte kunnat uppnås så att man får ett grepp om vilka långtidseffekter som uppstår på grund av försurning och förgiftning av vår miljö. Man kan genom den starkt expansiva utvecklingen av sjukdomar dra slutsatsen att det svenska sjukvårdssystemet ägnar sig åt att söka lappa de av sjukdomar och förgiftningar uppkomna symptomen men att vi inte förmått förebygga uppkomsten av ohälsa. Härigenom får många människor utstå lidanden samtidigt som samhället tvingas sätta av ökande vårdresurser utan att komma åt de verkliga orsakerna.

Omräknat på vad vi betalar i vattenavgifter så avsätter vi ca 1 öre för varje hundralapp vi köper vatten för till forskning. Man kan anta att vi samtidigt avsätter flera kronor för att skyla över de skador undermåligt vatten åsamkar människor. Hela 8 % av BNP åtgår för hälso- och sjukvård. Volymmässigt utgör vatten den största beståndsdelen i vårt näringsintag. Risken är därför

stor att vi just genom vattnet får i oss skadliga ämnen och biologiska föroreningar. Ansvarigas brist på intresse för de problem som förekommer i vår vattenförsörjning och de långtidseffekter som uppstår genom miljöförstöringen måste nu leda till att samhället tar ett samlat grepp om frågorna. Det är nödvändigt att öka anslagen till forskning för att klargöra vad som sker så att åtgärder kan vidtas som leder till att insatser för förebyggande hälsovård kan åstadkommas samt att kostnaderna för vårdbehovet av sjuka skall kunna begränsas.

Med hänvisning till det anförda hemställs

att riksdagen beslutar att hos regeringen begära att resurser till ökad forskning kring dricksvatten och miljöns påverkan på kvaliteten av vattnet i förebyggande hälsosyfte anslås.

Stockholm den 26 januari 1982

MARIANNE KARLSSON (c)